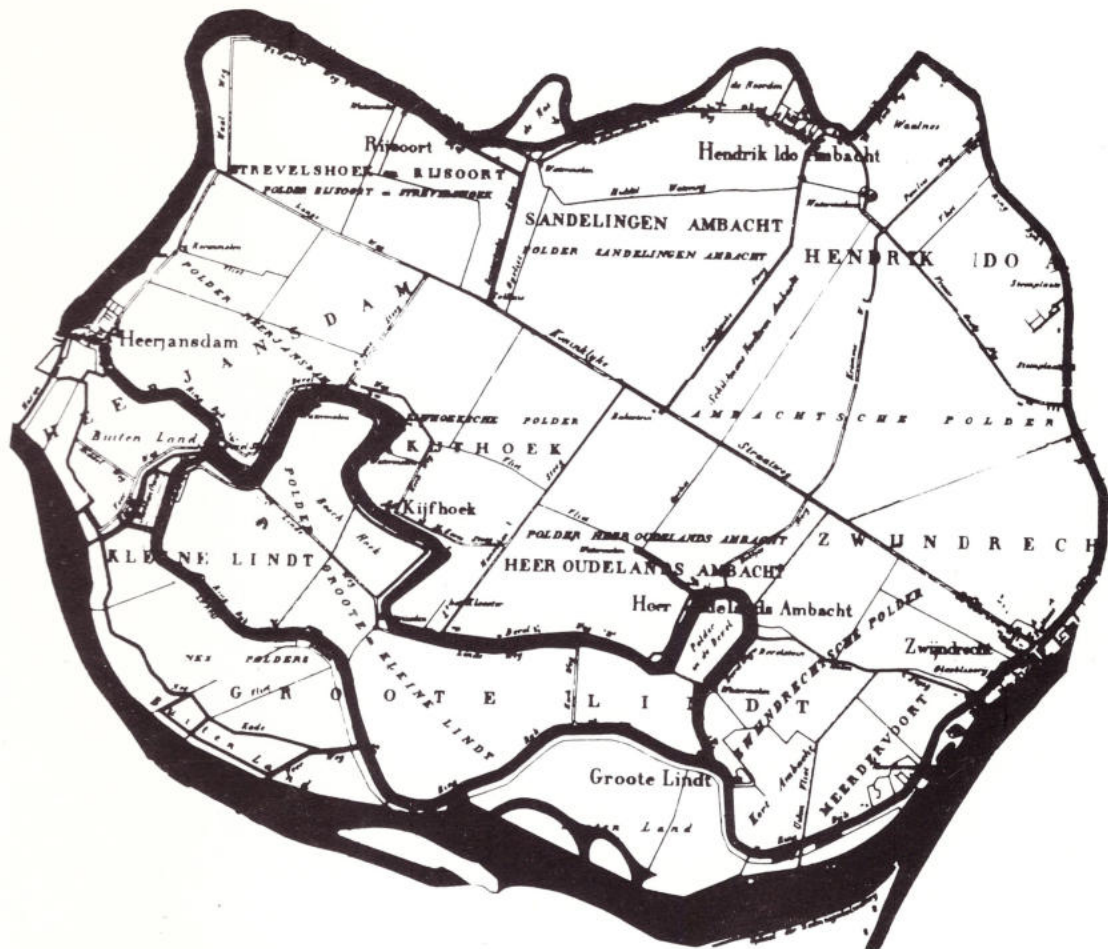

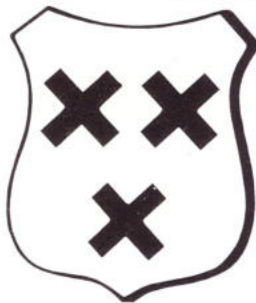
Swindrecht Were

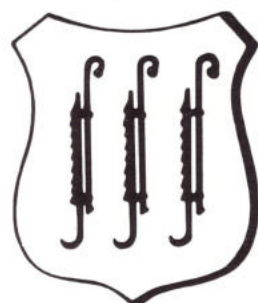
Heerjansdam

Hendrik Ido Ambacht

Zwijndrecht

Uitgave van: Historisch Genootschap, Hendrik Ido Ambacht
Historische Vereniging, Zwijndrecht
Jaargang 2 nr. 2
oktober 1988

Swindrecht Were

Inhoud:

Attestatie	blz. 3
De Van der Kemps in Zwijndrecht - II	blz. 9
Oranje Boven!	blz. 18
De Geschiedenis van het Water- leidingbedrijf der gemeente Hendrik Ido Ambacht - II	blz. 20
Nieuwsblad van de Hoekse Waard en IJsselmonde - Berichten uit H.I. Ambacht	blz. 27
De Zwijndrechtse Fotoclub	blz. 32
Noodweer 1860	blz. 35
Colofon	blz. 36

«**OUD ZWINDRECHT**» **IN** **MUSEUM OP ZOLDER**

3/40

ZWINDRECHT, HET LAANTJE

P. ROZENDAL

BOVENVERDIEPING
BIBLIOTHEEK ANJERSTRAAT
OPEN: ZATERDAG 10.00-12.00 UUR

Attestatie.

Op huijden den 16. 8. 1724 Compareerde voor mij, Hendrik
vander Hoep, Openbaer notaris van Hendrik Idó etc.,

Maerten van der Zijden - onderbaes in de steenplaets van
juffrouw Adriana Verheul, wed. van Pieter Velsenaer in zijn
leven in 't Collegie van Mannen vanden Hove en Hooge Vier-
schare van Zuidd. Holland, oud over de sestig jaren ende
Margrietje Dinand wonende als Dienstmaegd ten huysse
van den voors. juffr. de wed. de heer Pieter Velsenaer, oud on-
trent de agten twintigh jaren Dewelke bejde verclaerden,
ter instantie ende versoecken van de voorn. juffr., de wed. de
heer Pieter Velsenaer, als moeder en mede voogdesse mitsga-
ders van Jan Verheul, als mede over Gerrit Velsenaer; nu on-
trent de twintigh jaren. Dat den voorn. Gerrit Velsenaer
nu al ontrent de twee jaren agter den anderen een gans los
ende ongebonden leven heeft geleijt. Dat denselven dage-
lijcx niet en doet als drinken, klinken ende in kroegen,
Genever huysen, hoere huysen ende in de Zoutkeeten, bij de
keetvrouwlieden komt te converseren, ende te loopen, Ende
aldaer alles vertopt, verteert ende ten besten geeft,

wat hij by hem heeft. Ende dat, als hij sich droncken heeft gedroncken, tegens ider een rusie maekt ende wil vegten, ende alsdan met zijn droncken kont als voorgek, nagt en dagh leijt en loopt. Dat het dikwils, ja menig mael is gebeurt dat hij wegloopt, en somtijds wel drie - vier en meerdere dagen en nagten uijt blijft sonder dat zijn moeder off ijmande van de familie weet waer hij henen is. Dat zijn moeder en anderen perzonen dan moeten gaen soeken, ende met veele beloften en schoone woorden en praetjes moet sien wederom naer hujs te krijgen. Dat als hij dagelijcx in de Steenplaatsen in de Geneverkroegjes, met alderhande dronkaerts en slegt volk sterken drank sit te Drincken, zijn moeder hem alsdan komt te bidden ende versoecken 't hujs te willen komen. Dat het als dan meesten tijd komt te gebeuren, dat hij niet alleen met zijn moeder niet wil mede gaen, naer dat hij haer met veele en sware vloeken dreijgt en doet vertrekken, sulcx dat zijn moeder menigmael ontstelt ende bedroeft 't hujs komt. Dat hij dan droncken 't hujs komt en zijn moeder onder dreijgementen dwingt om gelt te geven, brekende voor zijn moeders voeten de messen aen stukken, goojende dese stukken door de glazen van de vengsters, slaende en brekende alles in stukken wat hem voorkomt. Vloekende rasende en tierende als een dol mensch. Ende niet en doende als zijn moeder ende susters te brutaliseren ende te dreijgen,

Sulcx dat sijn moeder, susters en't verdere huysgesin menigmael
bij nacht en ontijden uijt den huysse moeten vlugten ofte haer ver-
bergen en in kamers moeten opsluyten, als becommert sijnde dat
hij sijne handen aen haer soude slaen. Dat ook menigmael gebeurt
dat hij droncken met andere Dronckaerts en slegt volk des nagts
t' huys komt, als dan sijn moeder dwingt om de taefel te doen
dekken ende Eeten te doen opsetten, als wanneer hij met den-
selve gaet sitten Eeten ende Drincken, en als sijn moeder hem
van sijn onfatsoenelijkhейt soekt te overtuigen wil het selve niet
alleen niet verdragen maer jaegt deselve onder veele sware vlo-
cken ende dreijgementen weghen sluyt deselve ook wel op in de
gangh, trekkende de sleutels van alle de deuren off om door
niemande daer uijt gelaten te werden. Maect sonder ijmands
weten Wijn en bier uijt de kelder en gaet die in't gesigt van
sijn moeder met arbeijders en ander slegt volk op den Veerschen-
dijh en in de steenplaetsen uijt sitten drincken. Dreijt ook
sijn moeder en susters niet alleen maer sweert dagelijcx met
sware vloeken ende Eeden met slegt keet vrouw volk, met eene
in de wandelingh genaemt: „de Palser“, een vrouwmensck
te sullen trouwen. Verders verklaren de attestanten nogh,
dat off den voors. Gerrit Velsen aer droncken off nugteren is
denselven Continuuel niet anders en doet als donderjaegen,

Vloeken en Sweren, sijn moeder en susters te dreijgen en met als in-
pertinent en onfatsoenlyk, jae Goddeloos komt te spreken en te-
behandelen. Ende naer geene aenspraeken ofte vermaningen
van sijne moeder komt te luisteren ofte gehoor te geven, sulcx
dat het voor geen mensche doenleijk is met hem langer om te gaen
en in een huys met hem te wonen, ter oorsake sij haer leven niet se-
ker sijn ende nagt noch dagh rust hebben, En de eene alteratie
en onsteltenisse voor, ende andere nae dagelijcx sijn hebbende.
En eijndelijh verclaren de attestanten noch dat het voor haer
onmogelijh, jae ondoenelijh is de helfte van alle quaed ende
Goddeloosheid die den voors. Gerrit Velsenaer nagt en dagh
komt te plegen ende te doen pertinent, ende in't net te konnen
deposeren ende verclaren.

Eijndigende hier mede de attestanten, hare depositie gevende
voor redenen van wel wetenschap dat haer het quaed ende
onordentelijh leven van de voors. Gerrit Velsenaer seer wel is
bekend, ende dagelijcx komen te sien, bij te wonen ende te onder-
vinden. Ende den eersten attestant particulierlyk, dat hij den
voors. Gerrit Velsenaer meenigmael, selfs bij nagten ontijden
heeft wesen opsoeken ende 't huys halen ende verders als in den
text presenterende de alle het voors. gedeposeerde (des noods)
nader met solemnelen Eeden sullen bevestigen.

Al dus gedaen ende gepasseert van Comptoire, mijns notaris
inde presentie ende ten overstaen van Cornelis van der Hoep,
president s'hepen van Hendrik Ido, ende Cornelis Pijl,
Clerk, mijn notaris als getuijge hiertoe versogt ten dage
voorts. /

Maerten v.d. Sijden.

Adriana Verheul.

Cornelis v.d. Hoep.

M. Dinand.

Cornelis Pijl.

Mij Toirconde.

H. v.d. Hoep.
1724.

Oud. archief H.1. Amb. invt. nr: 4849, van fol. 243. tot 246. 16. 8. 1724.

Algem. rijksarchief's. Gravenhage
met 1984 P.v.

Het zal je kind maar zijn '!

*Zijn vader, Pieter Velsenaer was eigenaar van de steen-
bakkerij a. d. Veerse dijk, tevens mansman v. d. vierschaar,
hij overleed, 7. 2. 1717*

*Zijn moeder, Adriana Velsenaer - verheul stierf op 3. 10. 1724,
½ maanden na de ondertekening van deze attestatie waar-
schijnlijk door de ellende met haar zoon Gerrit.*

*Hun zoon Hendrikus Velsenaer volgde zijn vader op als
eigenaar v. d. Steenbakkerij. In finantiën van Holland
invent. nr. 488, nr. 52, 8. 11. 1730 komt hij voor op de lijst der
verpondingen, het 18 de huis op de lijst, Veerse dijk.
volgerland - Sandel. amb.*

J. A. T. van der Kemp
Predikant bij de kerk van Schotland &c
afgezonderd ten dienste der
W. A. G. I. D. N. N.

JOHANNES THEODORUS VAN DER KEMP
1747 - 1811

DE VAN DER KEMPS IN ZWIJNDRECHT - II

In het gezin van de Rotterdamse professor en predikant Cornelis van der Kemp en Anna Maria van Teylingen was Johannes Theodorus een nakomertje; dit op 7 mei 1747 geboren zoontje was zestien jaar jonger dan zijn broer Didericus (1). Soms werd voor zijn leven gevreesd, want hij had de stuipen. Dirk, op dat moment zelf al theologiestudent in Utrecht, schreef eens ter aanmoediging van diens studiezijn een gedichtje voor zijn zesjarig broertje Jantje. Het is bewaard gebleven. Enkele strofen volgen hieronder.

Dus hebt gij dan, mijn lieve Jantje!
Beminde broeder! aardig quantje!
Een proef van uwe pennekunst
Mij toegezonden in uw briefje;
Ik dank u, fleemend hartendiefje!
Met dit mijn versje voor die gunst.

.....

Maar dit, dit kan mij 't meest behagen,
Dat gij reets twee en tachtig vragen
Van 't Catechismus-onderwijs
Van buiten kent met 't gansche boekje
Dat, naar zijn maker, Hellenbroekje
Genoemt wordt. - Dit verdient een prijs.

.....

Reikhalzend om u haast te spreken,
Sluit ik een zoen hier in, ten teeken,
Dat ik oprechtelijk me onderschrijf,
Na groetenis aan onze moeder
En vader, uw genegen broeder
Te zijn, gelijk ik altoos blijf:

Utrecht den 24 van
Slachtmaand 1753.

D. van der Kemp

Vanaf 1757 bezoekt Jan de Latijnse School, eerst te Rotterdam en later in Dordrecht. (Van rector Henricus Hoogeveen) Gedurende die tijd kan hij bij zijn broer Dirk inwonen, daar deze de Merwestad als predikant dient. Z'n favoriete vakken

DIDERICUS VAN DER KEMP
1731 - 1780

waren wiskunde, filosofie en de klassieke talen.

In Leiden gaat Jan medicijnen studeren (2), maar bij de colleges van vrijwel alle faculteiten wordt hij gesignaleerd. Helaas: de student "past niet zo goed op". Ook kent z'n hoogmoed geen grenzen en maar al te vaak reizen er problemen door de omgang met allerlei vrouwelijk schoon. De jonge student ging een verhouding aan met de vrouw van een kaarsenhandelaar en had een affaire met een beeldschoon meisje. Hij bestond het zelfs om een scène te maken tijdens haar bruiloftsdiner; een oude dame die hem daarover terecht wees, wierp hij in zijn woede de pitten van een gesneden meloen in het gelaat

In 1766 brak hij z'n studie af. Jan kon het niet hebben, dat z'n broer hoogleraar werd waar hij student was Op de dag van diens ambtsaanvaarding deelde Jan mee dat hij militair werd bij de dragonders. We weten van z'n snelle carrière. De Oranjes werden diverse malen op hun tochten door hem begeleid. Jans studiezijn had tot gevolg dat hij een soort "militaire catechismus" schreef.

Inmiddels bleef hij omgang hebben met vrouwen van slechte reputatie, zoals de moordenares van een eigen kind. Eén vrouw werd door hem geschaakt.

Dit alles greep zijn oude vader erg aan, zoals uit bewaard gebleven brieven blijkt. Cornelis van der Kemp is, naar ieders overtuiging, van hartzeer gestorven.

Op 1 mei 1773 werd een onwettig dochttertje geboren: Joanna ("Antje").

Het contact met de kerk verbrak Van der Kemp echter niet. Zijn leven in die tijd kenmerkt zich door periodes van zinnelijke avonturen en geestelijke bezinning.

Enige malen werd zijn leven wonderlijk gespaard. Zo is Jan eens bijna door vallend ijzer verpletterd en toen hij in de Leidse St. Pieterskerk de

omvang van de grootste orgelpijp wilde nameten, viel de ladder om. Hij kon zich nog maar net aan een stelling vastgrijpen. Ook de verdrinkingsdood was soms nabij

Tijdens zijn militaire periode maakte Van der Kemp in opdracht van de prins van Oranje voettochten met spionage-opdrachten. Eens volgde een aanhouding.

In zijn regiment werd de generaal J.H. van der Goens een vroom en waardig vriend. Die wees hem meermalen op z'n ongeregeld leven.

Jan bleef zorgen voor z'n dochtertje toen de moeder weer terug ging naar haar man, een pruikenmaker. Een nieuwe relatie knoopte hij aan met een weesmeisje, dat door haar moeder slecht werd behandeld. Ze was wolspinstster van beroep. Er was sprake van een ware liefde.

Begin 1779 liet Willem V hem weten zijn gedrag af te keuren. Men dacht dat hij de ene lichtekooi voor de andere had geruild. De driftige militair nam direct ontslag, hoewel hij daarover later spijt had.

Uiteindelijk trouwde Jan met het meisje; ze heette Cristina Helena Frank. Een groot standsverschil voor die tijd!

Jan hielp toen maar bij het wolspinnen.

Het paar maakte een reis naar Engeland en Schotland en daar rijpte het plan bij de ex-officier om zijn afgebroken medische studie te hervatten, in Edinburgh. Een ernstige ziekte maakte in die periode bijna een einde aan het leven van zowel de vader als de dochter.

Weldra ontving hij het bericht dat z'n broer, de Leidse professor, was overleden. Als laatste boodschap had Dirk laten weten hem alles te hebben vergeven

Ondanks z'n studie in de medicijnen zag Jan nog kans een wijsgerig werk te schrijven. Van tijd tot tijd zette zich ook de geloofsstrijd voort. Na in 1782 gepromoveerd te zijn, keerde Van der Kemp terug naar zijn vaderland om zich in Mid-

delburg als arts aan de Grote Markt te vestigen. Het armenweeshuis en -ziekenhuis hadden hem als medicus. Voor particuliere patiënten had hij nauwelijks tijd. Jan werd ook lid van de burgerwacht en het Zeeuwsch Genootschap der wetenschappen.

Toen in 1787 de schermutselingen tussen prinsgezinden en patriotten in de oude Republiek een hoogtepunt bereikten, verdachten de Middelburgse prinsgezinden hem, overigens geheel ten onrechte, van patriottistische sympathieën. Z'n ruiten werden ingegooid en "het grauw" wilde hem vermoorden. In vrouwenkleding klom hij over de muur naar de tuin van zijn bureu en wist door een achterdeurtje te ontkomen. In het huis van zijn vriend prof. Krom moest Van der Kemp zich twintig dagen schuil houden. Later is het de prinsgezinden duidelijk geworden dat ze zich vergist hadden

Reeds vier jaar later verliet het gezin Middelburg. Het klimaat bleek niet geschikt. De zgn. derdedaagse koortsen verzwakten Jan. Dat werd vooral duidelijk toen hij naar Zwijndrecht reisde, het dorpje dat hem nog bekend was uit zijn jeugd. De koortsen waren hier voorbij om in Middelburg des te heviger terug te keren. Op 1 mei 1791 vertrok de familie.

Aan de westzijde van de Westkeetshaven kon hij voor de somma van f 600,- van een zekere Leendert van Noort een goede woning kopen. Een praktijk als arts bouwde Van der Kemp hier echter niet op. In de landelijke rust van het dorpje aan de Oude Maas wilde hij zich wijden aan de studie van filosofie en oosterse talen.

Helaas de rust werd wreed verstoord. Op maandag de 27e juni 1791, een prachtige zomerdag, ging Van der Kemp met z'n vrouw en dochter een zeiltochtje maken op de rivier. Aanvankelijk was het zeer rustig weer; toch kwam er snel een bui opzetten. Eerst was het de bedoeling om terug te varen naar Zwijndrecht, maar het leek raadzamer dekking te zoeken aan de Papendrechtse

dijk. Terwijl de schipper het roer omgooide, viel er een windhoos op hen neer. De boot sloeg half om en bij een tweede windvlaag kantelde deze en het drietal raakte te water. Antje verdronk onmiddellijk en tevergeefs trachtte Jan z'n vrouw te redden. Vier mannen in een toesnelde grotere schuit slaagden er uiteindelijk slechts in een volledig uitgeputte Van der Kemp, met behulp van een lange haak om zijn been, aan boord te hijsen. Als een gebroken man kwam deze in Zwijndrecht terug. Onverwacht had hij z'n dochter van ruim achttien en z'n vrouw van ruim vierendertig verloren. De vrouw had voor Antje gezorgd alsof het haar eigen dochter was!

Op zondag 3 juli (na de begrafenis) was Van der Kemp in de oude Hervormde Kerk. Ds. J. Sterk zou er het Heilig Avondmaal bedienen. Onvoorbereid nam Jan er aan deel. Dat er een diepe geestelijke crisis ontstond als reactie op het noodlottig ongeval is duidelijk. Uiteindelijk vertrouwde hij z'n "dierbare panden" aan God toe. Het werd de aanleiding tot z'n bekering. Maar Jan van der Kemp had deze moeilijke weg nodig om niet alleen een discipel, maar eveneens een apostel te worden!

Begrijpelijk is dat hij Zwijndrecht wilde verlaten. Op 13 december 1792 schreef de kerkeraad van de Hervormde Gemeente van Dordrecht hem als lid in. De familie van de Lutherse koopman Falck (afkomstig uit de Palts) in de Gravenstraat/Varkenmarkt verleende hem onderdak.

Inmiddels dreigde er een groot gevaar: de Franse legers kwamen vanuit het zuiden en belegerden Willemstad. De oud-militair Van der Kemp was nieuwsgierig, trok naar de vestingstad en adviseerde er de oude generaal-majoor C. Baron van den Boetzelaar, die hij nog kende.

Na zekere tijd vertrokken de Fransen, maar niet voorgoed. Een nieuw arbeidsterrein opende zich voor Van der Kemp: als militair arts was hij werkzaam in Gent en later te Feyenoord. Pas als

er een verdrag is gesloten tussen de Bataafse en de Franse Republiek keert hij naar de familie Falck terug.

Dan breekt er een periode van theologische bezinning voor hem aan, die uiteindelijk resulteerde in z'n uitzending naar Zuid-Afrika. Dit begon met bezoeken aan de Evangelische Gemeente te Zeist (die der zgn. Hernhutters) en de Missionary Society te Londen.

Ook werkte hij aan een boek: De Theodicée van Paulus. Op 3 november 1797 werd hij tot predikant van de Schotse Kerk in Londen bevestigd. Diverse sympathisanten van de zending zijn op 19 december 1797 in de pastorie van Ds. Verster in Rotterdam aanwezig als het Nederlandsch Zending-Genootschap wordt opgericht. Het zal o.a. de arbeid van Van der Kemp gaan steunen. Deze is zelf aanwezig maar de oorlogsomstandigheden maken het niet gemakkelijk om de Noordzee over te steken. Via Ameland gelukte dit uiteindelijk. Hij bereikte de monding van de Theems en komt veilig in Londen, ondanks struikrovers en een ontsporing van de koets.

Hier wordt z'n uitzending voorbereid. Hij zal naar Zuid-Afrika gaan om er te arbeiden onder Hottentotten en Kaffers. Een schip met zo'n 300 aanvankelijk ter dood, later tot dwangarbeid in Australië veroordeelden aan boord zal hem vervoeren. 't Werd een reis met hindernissen. Een vrouw beraamde een complot om ieder te vergiften, er waren werktuigen om de ketenen door te snijden aan boord, tijdens de reis werd geprobeerd het schip lek te steken, te kapen en naar de Fransen over te lopen. Toch lukte dit allemaal niet. De zendeling en z'n medewerkers hadden een goede invloed op de gevangenen. Op 31 maart 1799 wierp het schip het anker uit in de Tafelbaai en Jan van der Kemp kon z'n grote levenstaak beginnen. Na een arbeidzaam leven stierf hij op 15 december 1811 in de Kaapkolonie.

In Zwijndrecht werden een "stoep" (op- en afrit

van de dijk) en een vliet (tussen de Kempestoep en de Laurensvliet) genoemd naar de gebroeders Dirk en Jan van der Kemp. Het huis van Jan, dichtbij de oude Westkeetshaven, moet aan of nabij de stoep hebben gestaan. De juiste locatie is helaas niet duidelijk.

Stoep en vliet hielden nog jaren de herinnering levendig aan twee merkwaardige ex-dorpsgenoten. De stoep is verdwenen; de vliet is weg. De juiste plaats van de woning onbekend.

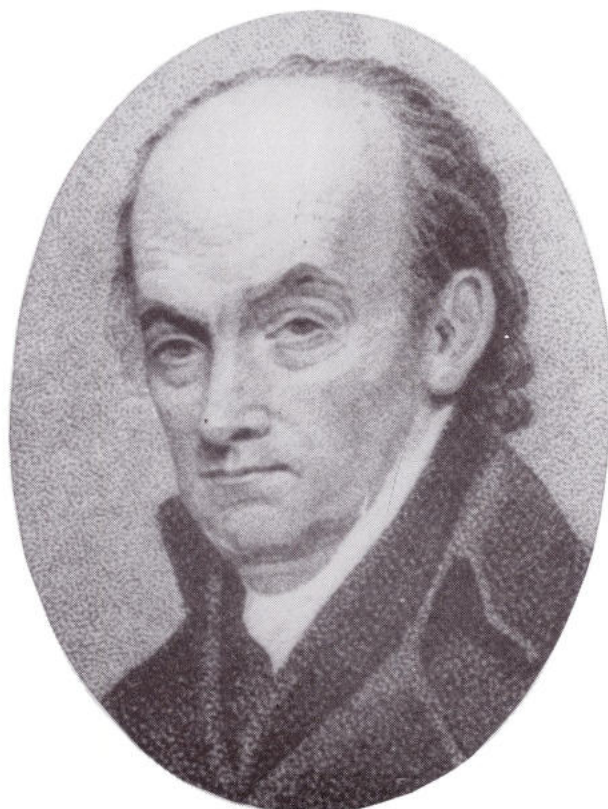
De Van der Kemps zelf zijn onder ons (nagenoeg) vergeten

Want ziet, de tijd heeft niet stil gestaan!

Drs. C.R. van den Berg

Noten:

- 1) Zie Swindregt Were, jaargang 1, nr 2.
- 2) op 19 september 1763 werd hij als zestienjarige ingeschreven (Album Studiosorum Academiae Lugduno Batavae 1575-1875, k. 1079).

JAN VAN DER KEMP

ORANJE BOVEN !

In de herberg van Nicolaas Grootveld, gelegen onderaan de stoep van de Oostendam (waar nu de winkel van de fa. Kauling is), was het op 11 oktober 1799 een drukte van belang. De bezoekers aan de tap, zojuist in de gelagkamer aangekomen, hebben aan de Rijksstraatweg (vroeger de Dordtsestraatweg genaamd), een armzalig troepje soldaten voorbij zien trekken. Het waren krijgsgevangenen, Engelse en Russische soldaten, die vanuit Engeland in Kamperduin een mislukte invasie hadden uitgevoerd en door een leger-afdeling van Keizer Napoleon waren verslagen en krijgsgevangen gemaakt. Een gedeelte van de gevangenen werd afgevoerd naar Dordrecht.

De bezoekers aan de tap, Schilleman de Deugd, Aart van Nugteren, Jacob Vliegenthart en Paulus de Snoo (deze was schepen van H.I. Ambacht) spraken niet zo vleierend over de Franse bezetter en verhaalden van de deerniswekkende toestand van de onderdanen van Neêrlands bondgenoten. Plotseling werd dat voor Dirk Reedijk, een vlasboer uit Heer Oudelands Ambacht, die deze verhalen had aangehoord, teveel. Temidden van de bezoekers schreeuwde hij luidkeels "Oranje Boven!" (zoals dat ook in 1940-'45 wel gebeurde).

Nu waren er ook in die tijd genoeg spionnen en francofielen, die deze uitroep direct aan de bezetter doorgaven. Dirk werd dus door de Franse "gestapo" opgepakt en al op 12 oktober 1799 voor de "Hoge Vierschaar" gedaagd. De procureur van de vierschaar was destijds Anthony Hoyneck van Papendrecht. Niet zo'n echte Hollander in bange dagen!

Optredend als "eiser voor den Hove" noemde hij de geslaakte kreet "Oranje Boven": "eenen gewoonen oproerkreet die schandelijk en honend was voor het Bataafse Volk en zeker op eenen publieksplaats".

Mr. Hoyneck van Papendrecht vond dit geval zo ernstig, dat dit "ten strengste en zonder eenige

toegevendheid gestraft diende te worden, ja zelfs met den dood behoorende te worden gestraft". Ter verdediging voerde Dirk aan dat hij deze kreet "in eenen toestand van dronkenschap had uitgekraamd".

Hierop antwoordde Hoynck dat "dronkenschap hem hierbij niet kon verschoonen".

Wegens smaad aan het "edele Bataafse Volk" eiste Hoynck van Papendrecht "dat deze man met de koorde van de galg zal worden gestraft, zo dat de dood er op volgd".

Het vonnis van de mannen van de vierschaar was dat Dirk veroordeeld werd tot twee jaar tuchthuis en daarna voor de tijd van 15 jaren verbannen werd uit het district Zuid-Holland.

(Dagtekening: 18-6-1800 - Recht Zuid-Holland: 26
12-10-1799)

Verzameld door
wijken de heer P. Visser

ORANJE BOVEN..
EN IK LAG AL DE VRIENDE VAN NAPOLEON UYT

DE GESCHIEDENIS VAN HET WATERLEIDINGBEDRIJF DER GEMEENTE H.I. AMBACHT

Voorwoord

In aansluiting op het artikel gepubliceerd in de vorige uitgave van Swindregt Were betreffende de geschiedenis van het drinkwaterleidingbedrijf van H.I. Ambacht, volgt nu de geschiedenis van 1912 tot 1988.

Evenals vorige keer volgt aan het einde een "bloemlezing" van artikeltjes over het bedrijf, door wijlen ons ere-lid P. Visser verzameld, uit "Het Nieuwsblad van de Hoeksche Waard en IJsselmonde" van 1904 t/m 1933.

We hopen dat dit tweede en laatste deel aan Uw interesse zal voldoen.

DEEL II

Het waterleidingbedrijf in 1952. Rechts van de toren het pompstation, links de huizen die na de watersnood in 1953 gesloopt moesten worden.

Hoofdstuk 1

EN VERDER

De eerste machinist van het bedrijf was H.J. Stijnis, zoon van de in deel 1 genoemde Willem Stijnis. Toen deze de smederij van zijn vader overnam, is de heer P.C. Bode korte tijd machinist geweest. Daarna in 1916 nam dhr. de Man dit werk over, vervolgens J. Barendrecht, waarna deze werd opgevolgd door zijn zoon J.H.H. Barendrecht. De naam der functie "machinist" werd veranderd in "bedrijfsleider".

De heer Barendrecht jr. bleef in functie tot aan de fusie der bedrijven van Zwijndrecht, H.I. Ambacht en Ridderkerk op 1 januari 1984. Meer daarover in het vervolg van dit artikel.

Als directeuren van de "waterleiding" fungeerden achtereenvolgens J. van Drunen sr., P. van Drunen, F. Stougie, K. Zwering en de heren Wolrich, Tjeerde en Siefkes. Daarna was Zimmerman tijdelijk tot aan de fusie plaatsvervanger van Siefkes.

Administrateurs waren T. Leeuwenburgh (tot 1951), vervolgens H.J. Haksteeg, M. Visser en Overtveld, ook tot aan de fusie.

De moeilijkheden zijn ook dit bedrijf in de loop der jaren niet gespaard gebleven. De optimisten hebben van meet af aan gemeend dat het "kinderziekten" waren, terwijl der pessimisten mening was, dat het bedrijf ze nimmer te boven zou komen. Maar moeilijkheden zijn er om opgelost te worden. Enkele van die moeilijkheden waren de brandstofkosten en dus exploitatiekosten. Bij wijze van proef werden in 1917 electromotoren geplaatst. Maar dit was blijkbaar geen succes, want pas in 1945 werd voor 100% op elektrisch aandrijven der pompen overgegaan ...

Het aan de rivier De Noord onttrokken water bleek niet altijd bacteriologisch zuiver leverbaar te zijn en in 1929 werd overgegaan tot het chloreren van het drinkwater.

Het gelijktijdig genomen besluit tot het plaatsen van watermeters in de woningen, teneinde het

waterverbruik te beperken, werd in 1935 uitgevoerd.

In 1939 kwam het plan over te schakelen op grondwater, omdat het rivierwater veel zorgen bleef geven, toen ook al. Door de oorlog duurde het tot 1944-45 eer overgeschakeld werd van rivier- op grondwater. Hiertoe werden in de onmiddellijke nabijheid van toren en pompstation aanvankelijk twee putten en in 1957 nog een derde put tot ca. 30 meter diep geboord. Het aldus gewonnen water, met een gemiddelde hardheid van 25 ° D en een ijzer-, mangaan- en ammoniagehalte van resp. 21, 17 en 5,7 mg/l., bleek bij zuivering over de bestaande nafilts, toevoeging van kalk, een reactiereservoir en bezinkbakken noodzakelijk te maken.

Hoofdstuk 2

DE GROTE UITBREIDINGEN

Intussen werd Ambacht steeds meer inwoners rijk, bedacht men zelfs een industrieterrein, dijkophoging en wijziging van de bestaande waterkering. Omdat men dit alles in de onmiddellijke omgeving van het waterleidingbedrijf en grondwaterputten wilde verwezenlijken, besloot men geen uitbreiding van grondwaterputten tussen Veerweg en Oostendamse haven te doen plaatsvinden, zoals aanvankelijk het plan was, maar werd een lokatie gezocht in de Crezeepolder.

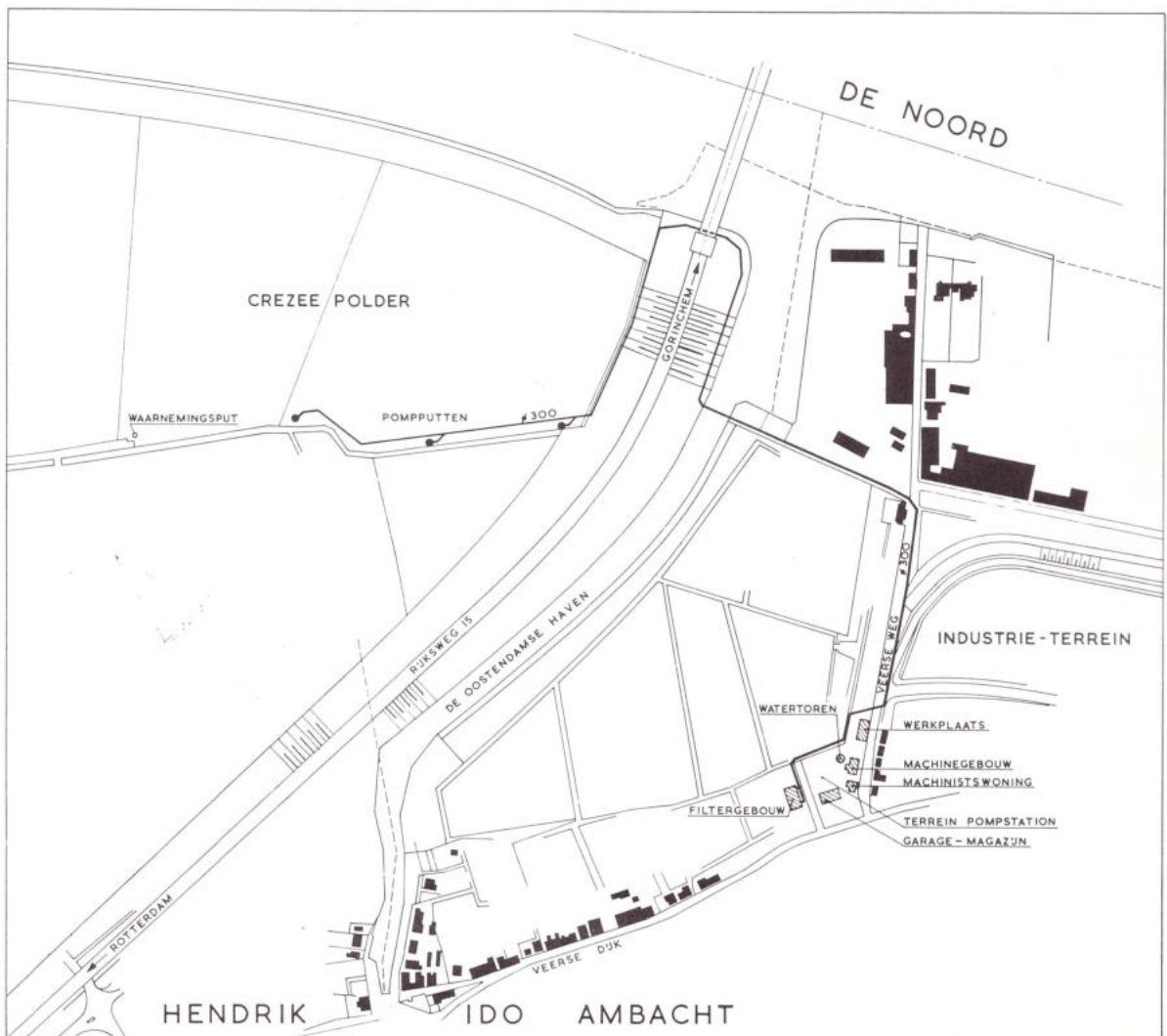
Een in 1963 door het Rijksinstituut voor Drinkwatervoorziening uitgevoerd onderzoek in de Crezeepolder wees uit dat dit een betere lokatie voor beter drinkwater zou opleveren dan de plaats in de Grote Noordpolder, waar tot nu toe de putten waren, dus bij het waterleidingbedrijf.

In 1966 werden in de Crezeepolder deze pomputten en een waarnemingsput geboord, waarin onderwaterpompen via leidingen om het landhoofd van de brug over de Noord het ruwwater (ongezuiverd water) naar het pompstation pompten (zie plattegrond). Tevens werd het huidige filtergebouw (zie foto) met daaronder reinwaterkelders langs

Afb. 1 Situatie waterwinplaats

Afb. 2 Filtergebouw (foto Barendrecht)

de Veersedijk gebouwd en het oude pompstation inwendig gemoderniseerd. Op dat moment beschikte men over totaal vijf putten. Waarschijnlijk is in de loop der tijd één oude put opgeheven.

Op 31 augustus 1966 werd door het lid van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, dhr. N. van der Brugge, het vernieuwde pompstation officieel in gebruik gesteld.

Door burgemeester De Ridder werd aan wethouder Flach gevraagd een gedenksteen te onthullen. Tot des wethouders verrassing stond op de steen "Wethouder W. Flach 1964". Dit als eerbetoon aan de wethouder voor zijn inspanningen sinds 1964 voor het tot stand laten komen van de vernieuwing en uitbreiding van het waterleidingbedrijf. De kosten van dit alles: 1,25 miljoen, inclusief de 1,5 km nieuwe transportleiding.

Vervolgens zijn na verloop van tijd de twee oude putten opgeheven en boorde men in de Grote Noordpolder nog twee nieuwe putten, maar nu direct bij het filtergebouw.

Een paar jaar later besloot men tot de uitbreiding van het aantal reinwaterkelders tegen het nog nieuwe filtergebouw aan.

Niet alleen voor de agrariërs was het Noord-tunnelplan ingrijpend, ook voor het waterleidingbedrijf, met name voor de grondwaterputten in de Crezeepolder. Het bleek noodzakelijk deze putten op te heffen en verder op in de polder zeven nieuwe putten te boren en de leidingen aan te passen, plus nog twee waarnemingsputten om eventueel grondwaterverontreiniging tijdig op te sporen. En zo geschiedde.

Stilstand is achteruitgang is blijkbaar het devies, want op dit moment is men bezig op de plaats van de oude open waterfilters naast de toren een koolfilterinstallatiegebouw te plaatsen met vier filters.

Verder staat in de toekomst de bouw van een wateronthardingsinstallatie ook nog op het programma.

Hoofdstuk 3

DE OORLOG EN ANDERE RAMPEN

Naast vreugdevolle gebeurtenissen als hierboven vermeld waren er ook negatieve zaken. Bijvoorbeeld de stormvloed in 1916 toen de dijk rond het bedrijf wegsloeg en alles onder water zette. Vóór de naderende wereldoorlog 40-45 was er een uitkijkpost boven in de watertoren helaas noodzakelijk.

Tijdens de oorlogsdagen mei 1940 werd de toren getroffen door inslaande granaten. De plaats is aan de leibekleding door kleurverschillen nu nog te zien.

In 1953 veroorzaakte de watersnood en storm grote schade aan toren en woonhuis en kwam het complex onder water te staan. Vooral stormen veroorzaakten zo nu en dan schade. Zelfs tijdens de bouw van het nieuwe filtergebouw stond de Grote Noord nog blank, wat de bouw nogal vertraagde.

Maar de toren, hij staat er nog steeds als een markant herkenningspunt in het geïndustrialiseerde landschap.

Hoofdstuk 4

DE FUSIE

In 1980 klonken er in de beleidsorganen van de Nederlandse Staat steeds meer geluiden dat de kleine waterleidingbedrijven van Zwijndrecht, H.I. Ambacht en Ridderkerk maar beter konden fuseren met Dordrecht of Rotterdam, dit tot grote ergernis van de bestuurders dezer gemeenten, die er kapitaalvernietiging in zagen en hun zeggenschap zagen ondermijnd.

Gelet op de uitspraken van de gedeputeerde Noorland, werd langzamerhand duidelijk dat men er niet onderuit kon.

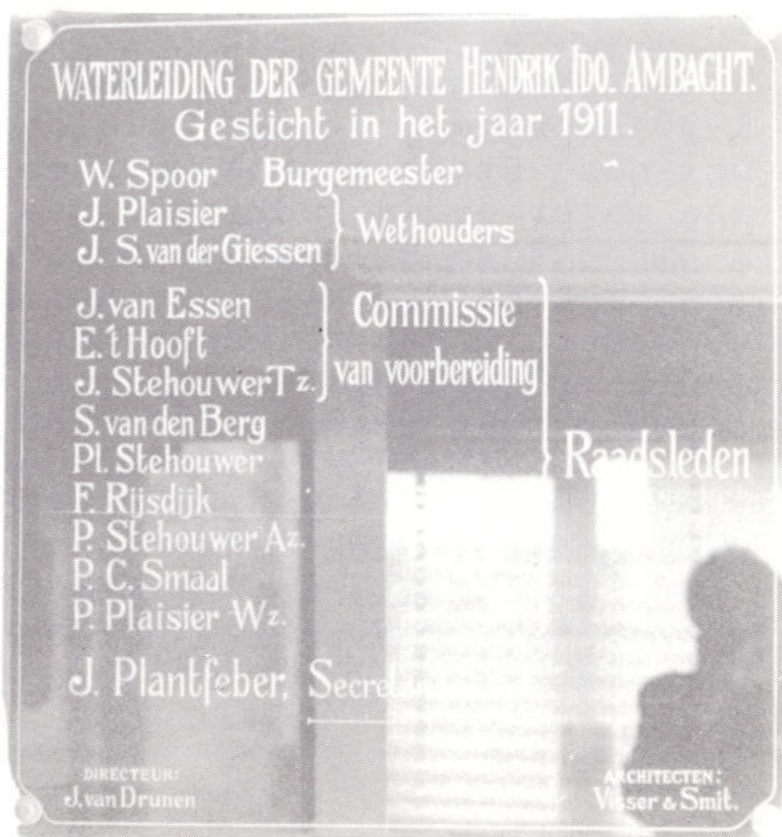
Het werd geen fusie met Dordrecht of Rotterdam maar een fusie tussen Zwijndrecht, H.I. Ambacht en Ridderkerk.

Op 1 januari 1984 werd de fusie een feit en ontstond het Waterleidingbedrijf Oost-IJsselmonde, met als administratief centrum Ridderkerk. Directeur werd de heer Joh. Smit. Hoofd-productie werd dhr. H.P. Heinzdijk en administrateur dhr. J. Boer. Tot op de dag van vandaag is dit nog zo. Ik zeg "nog zo", want reeds liggen er plannen op tafel om nog meer waterleidingbedrijven te doen fuseren en dan een fusie met Rotterdam of Dordrecht en/of nog grotere delen van Zuid-Holland. De tijd zal 't leren.

C. Lagendijk

Geraadpleegde bronnen:

- "Gemeente Hendrik Ido Ambacht" door S.C.Ph.M. Keune
- "Het Nieuwsblad van de Hoeksche Waard en IJsselmonde"
- Het persoonlijk archief van de laatste bedrijfsleider in H.I. Ambacht, dhr. J.H.H. Barendrecht
- Ir. B.G. Bleeker, Rijksinstituut voor Drinkwatervoorziening in het blad "Water"
- Dhr. Joh. Smit, directeur van het drinkwaterleidingbedrijf "Oost-IJsselmonde".

27.8.1912. Een ongeluk dat goed afliep:
Het hulpreservoir van de vroegere Zwijndrecht-
sche waterleiding dat 8000 kg. woog en op een
stelling ter hoogte van ongeveer 20 meter stond
moest van hier naar de Grote Lindt worden overge-
bracht. Bij het afladen van het reservoir brak
een der haken van de takel en het reservoir viel
naar beneden. Er waren geen persoonlijke ongeluk-
ken. Even voor het ongeluk gebeurde zat een der
werklieden nog op het reservoir op een hoogte van
25 meter.

Nevenstaande foto
laat het hulpre-
servoir zien,
staande langs de
Lindtsedijk te
Zwijndrecht.

Voordat H.I. Am-
bach een eigen
waterleidingbe-
drijf had, stond
het op het ter-
rein van Jonker
en Stans. In 1928
ging dit reser-
voir dienst doen
bij de Zuiderzee-
werken, die toen
in volle gang
waren.

3.1.1913. Een zitting v.d. Gemeenteraad alhier op 30/12'12.

1. Tot machinist der waterleiding is benoemd in vasten dienst, H.J. Steinis.

Ingezonden stuk.

H.I. Amb. 15.1.1913. Klacht over het drinkwater. "Dat wij niet meer in het vrije Nederland wonen van weleer, door onze voorouders zoo zeer geroemd, kon weer blijken uit het volgende: In een op 30.12.1912 gehouden vergadering van ons gemeentebestuur is besloten, alle nog niet aangeslotenen aan de gemeentelijke waterleiding te verplichten dit alsnog te doen, niettegenstaande de meeste ingezetenen door een regenput of ton van goed, zooal niet van beter drinkwater zijn voorzien dan de waterleiding kan verschaffen. Waarom zal men iemand een waterleiding opdringen wat hij absoluut niet nodig heeft, dus kan de waterleiding beschouwd worden als een luxe artikel, dat hij echter liefst niet gebruikt, ergo, er ook geen geld voor disponibel heeft." (einde van dit stuk)

"Deze man klaagde herhaaldelijk over de slechte toestand v.h. drinkwater. Hij beschuldigde enkele gemeenteraadsleden, voornamelijk de liberalen en socialisten, van despotisme omdat deze voorstanders waren van een drinkwaterleidingnet." P.V.

27.1.1913. Gemeenteraad. De watertoevoer v.d. waterleiding in het Achterambacht is slecht. Aan de Veerschendijk worden waterleidingpijpen gelegd.

7.1.1914. Gemeenteraad. Voorwaarden voor aansluiting aan de drinkwaterleiding worden aangevuld met eene bepaling dat het voortaan verboden is water uit de leidingen te gebruiken door middel van slangen of dergelijke, tenzij men geabonneerd is voor gevel- en straatbesproeiing.

7.8.1914. Ter besparing v.d. kolenvoorraad zal in verband met de oorlogstoestanden in Europa door de ingezetenen der gemeente water uit de

waterleiding te verkrijgen zijn, iedere dag des voormiddags van 9 - 12 uur en des n.m. van 6 - 8 uur.

28.10.1915. Eervol ontslag op zijn verzoek aan H.J. Steinis - machinist-fitter a.d. watertoren. Er waren 12 sollicitanten voor deze baan.

De stormvloed van 1916, 18.1.

Bij den stormvloed van j.l. Donderdagavond zijn alle buitengronden volgestroomd. De waterkeerende dijk gelegen om het terrein van de gebouwen der Gemeentedrinkwaterleiding is weggeslagen, met het gevolg dat de machines in het water stonden en de ingezetenen verstoken waren van water uit genoemde leiding, vele menschen moesten hunne woningen ontruimen. Eenige varkens zijn verdronken. De waterstand was alhier + 3.47 m. + N.A.P.: 0.20 m. hoger dan in 1906.

Er is veel materieele schade.

7.6.1916. Gemeenteraad. De machinist-fitter van de waterleiding, P.C. Bode, werd op zijn verzoek eervol ontslagen.

Het traktement voor een op te roepen fitter werd bepaald op f 600.- per jaar, benevens vrije woning, vuur en licht, alsmede f 0.25 per uur voor het uitvoeren van aansluitingen bij particulieren, terwijl de jaarwedde na 2, 5 en 10 jaren dienst met f 50.- zal worden verhoogd.

24.11.1917. Spoedvergadering v.d. Gemeenteraad. Aan de orde is: de electrificatie van het waterleidingbedrijf met het oog op besparing van brandstoffen en vermindering exploitatiekosten moet van de agenda worden afgevoerd, er kan nog geen volledig advies worden uitgebracht.

De heer Rijsdijk is ten volle overtuigd dat de electromotoren in den tegenwoordigen tijd en getet op den toestand der bestaande machines, voordeliger zullen werken dan zuigermotoren. Hij biedt daarom aan om op zijn kosten een electromotor te plaatsen en deze gedurende een maand de waterleiding te doen aandrijven. De aanbieding

wordt aanvaard.

(De volledige electrificatie kwam uiteindelijk pas in 1945 C.L.)

23.5.1921. Uitbreiding van het buizennet der gemeentewaterleiding f 2500.-.

5.11.1923. Het Rijksbureau v.d. Drinkwatervoorziening had in zijn rapport opgenomen een vernieuwing van het buizennet over 1922 der waterleiding, de kosten zijn f 45.000.-.

20.10.1925. Gemeenteraad. Voorstel tot verkoop van de burgemeesterswoning aan de Kerkstraat. Van Essen wil van deze woning een raadhuis maken, het oude gemeentehuis biedt geen ruimte meer.

Politieverordening; betreffende waterverspilling bij sjalottenschoonmaak. Een verbod op het gebruiken van leidingwater zet de sjalottenschillers zonder werk, aldus Jacob Visser. Deze mensen verdienen er nu een centje bij, dat kunnen we de mensen niet aandoen. De heer Bakker vindt ook dat B. en W. met één armzwaai de mensen die deze sjalotten schillen hun kleine verdiensten weghalen. Jacob Visser zegt: als de sjalottenschillers moeten betalen voor het water dat dan het hek van de dam is want dan zegt men: "Wie belet me, ik betaal er toch voor". De redactie van de verordening deugde niet, we zullen het ergens anders moeten vinden. Het voorstel van J.V. wordt met algemene stemmen aangenomen.

(Bij de tariefberekening werd het aantal kamers per adres gerekend dus andere niet-sjalottenschillers betaalden in feite het grotere waterverbruik van de schillers, vandaar! C.L.)

16.11.1925. Begonnen is met de aanleg van een waterleiding voor de bewoners van de Werf van Frank Rijdsdijk (de Punt) de leiding zal 700 mtr lang worden.

10.5.1926. Met de ringwaterleiding, welke in onze gemeente gelegd zou worden, te beginnen in den Onderdijk bij den watertoren waar de aansluiting plaats heeft door Paulusweg en Vrouwgele-

weg, is men deze week begonnen. Dat door dit werk de animo om aan deze binnenwegen te bouwen wel vergrooten zal, is zeker.

Naar we vernamen moet het werk in 5 weken gereed zijn, wordt uitgevoerd door de werkloozen welke er nog in onze gemeente waren, terwijl voor de goede uitvoering zorg gedragen wordt door een dagelijkschen opzichter, welke er door de gemeente is bijgeplaatst.

13.12.1926. Waterleidingbedrijf: ink. f 6897.35, uitg. f 6897.35.

8.3.1928. Zwijndrecht. De hulpwatertoren welke stond in de Gr. Lindt - (en daarvóór in H.I. Ambacht C.L.) zal dienst gaan doen bij de Zuiderzeewerken. De bedoeling is de toren in zijn geheel te vervoeren naar voornoemd werk.

Juni 1928. Gemeenteraad H.I. Ambacht.

Een voorstel tot uitbreiding van de waterleiding en de aanschaf van de benodigde machines hiervoor. J. Visser zegt dat het waterleidingbedrijf zorgwekkend is, uit het rapport van het Rijksbureau voor de drinkwatervoorziening blijkt dat er aan het bedrijf veel hapert. De bacteriologische samenstelling van het water is niet voldoende. Sprekers fractie stelt voor: het plaatsen van een jugenfilter en het maken van een nafilter.

Wij houden ons aanbevolen voor eventuele correcties en op- of aanmerkingen met betrekking tot het hiervoor geplaatste artikel: "De Geschiedenis van het waterleidingbedrijf der gemeente H.I. Ambacht".

C.L.

DE "ZWIJNDRECHTSCH FOTOC CLUB"

Met het doel "het op hooger peil brengen van de AMATEUR-FOTOGRAFIE onder de leden en het bevorderen van hun belangen", zoals het verenigingsreglement vermeldt, werd op 25 oktober 1923 in de Harmonie de Zwijndrechtsche Fotoclub opgericht.

Men startte met 30 leden, die f 0,60 contributie per maand betaalden. Het was een actieve vereniging, aangesloten bij de Bond van Nederlandsche Amateurfotografenverenigingen. Het doel van de vereniging trachtte men op diverse manieren te bereiken, o.a. door het houden van werkavonden. Deze avonden stonden onder leiding van G.B. Los, eigenaar van een winkel in o.a. foto-artikelen in de Prins Hendrikstraat nr 23, fotograaf en lid van de vereniging. Er werden tentoonstellingen gehouden van werk van eigen leden, waarvan de winnaars beloond werden met een diploma. Ook fotorondzendingen van andere verenigingen konden worden bekeken en er werden dia-avonden (uiteraard zwart-wit) verzorgd. Clubtochten werden georganiseerd; o.a. werd op een winterdag de Dordtse Dom beklommen om van bovenaf foto's te maken.

Men schafte zich een diaprojector aan door 70 aandelen van f 1,- onder de leden te verkopen. Al deze activiteiten konden echter niet verhinderen dat het ledenaantal terugliep. In november 1924, dus bij het éénjarig bestaan, was het aantal leden nog maar 21 en toen in april 1925 het aantal was geslonken tot 10 werd besloten de vereniging op te heffen.

Op 1 maart 1926 kwamen de aandeelhouders van de diaprojector voor het laatst bijeen. Men kwam overeen de aandelen in te ruilen voor foto-artikelen bij de heer Los en men ging ermee accoord dat de projectielantaarn met onderdelen

en het scherm eigendom werden van de heer Los. Na anderhalf jaar was de vereniging dus al geschiedenis. Het is jammer dat er geen notulenboek (meer) is, dat zou wellicht opheldering hebben gegeven waarom zovelen er mee ophielden. Was men met deze fotoclub zijn tijd misschien vooruit? Fotografie was een hobby die men toen voornamelijk bij daglicht bedreef en men werkte vaak zes dagen in de week. Ook weten we nu niet waarvoor een piano werd gehuurd bij de toneelmeesters van Kunstmin in Dordrecht. En waarom werden er 30 abonnementen genomen op het Zwijndrechts Weekblad voor het 1e kwartaal 1924? Mogelijk zijn er lezers of lezeressen die hier antwoord op kunnen geven.

Met dank aan de heer Buurmans, die de verenigingsbescheiden welwillend ter inzage afstond aan de Historische Vereniging.

A. van der Linden

Zwijndrechtsche „Fotoclub”

OPGERICHT 25 OCTOBER 1923, TE ZWIJNDRECHT.

DIPLOMA.

Toegekend aan Mr. Mr. A. Buurmans
te Zwijndrecht.

Als ^{aan-}~~Medalje~~ prijs in de door de Zwijndrechtsche Fotoclub uitgeschreven

Winterfoto Wedstrijd. 1923-1924.

Klasse B

ZWIJNDRECHT. 9 Oct 19 24

HET BESTUUR, an wedstrijd

Voorz. G.B. van

Secr. van der Linden

DE ZWIJNDRECHTSE FOTOCLUB, OMSTREEKS 1925

Deze foto is gemaakt door Gijs Los, docent van de fotoclub en eigenaar van een fotozaak in de Julianastraat, later overgenomen door de heer Buurmans.

De club bijeen in de Kerkstraatschool.

Van links naar rechts:

2e. Hannes Kooiman, zoon van groentenhandelaar aan de Ringdijk

3e. A. Buurmans

4e. Annie Los

5e. Adr. van der Linden

6e. Huijser (slagerij aan de Rotterdamseweg)

7e. Arie Holster (drukkerij)

Geheel rechts:

R. van Veen

Rechts voor de tafel:

Rein Eikelboom, zoon van rijwielhandelaar op de Rotterdamsewegstoep.

NOODWEER 1860. In het blad Kwartaal & Teken van Dordrecht (11e jaargang 1985 nr 4) van de Gemeentelijke Archiefdienst Dordrecht wordt melding gemaakt van een orkaan die onze streek teisterde. Een bericht hierover trof ik aan in de Dordrechtse Courant van 29 mei 1860. C.R. v.d. B.

DORDRECHT, den 29 Mei.

Deed het vreeselijke noodweer, dat gisteren heerschte, menig een met een beklemd hart de aankomst der posten op heden te gemoet zien, die angstige bezorgdheid is helaas maar al te zeer gegrond bevonden. Van alle zijden komen elk oogenblik tijdingen van rampen, van menschenlevens die verloren zijn gegaan, gebouwen die omver zijn geworpen, hoopvolle verwachtingen op een gezegenden oogst die zijn teleurgesteld. Doch niets van dit alles komt in vergelijking bij het ongeluk, dat aan het stoomjagt *de Langstraat*, varende tusschen Capelle en Rotterdam, is overkomen. Deze boot, varende in de gewone beurt kwam, ter gelegenheid van den Pinksterdag, met een buitengewoon getal passagiers, dat op 40 à 50 begroot wordt, van Rotterdam af om huiswaarts te keeren. In plaats van gelijk zijn kameraad, de *Stad Geertruidenberg*, die ook van Rotterdam kwam met circa 250 passagiers, hier te stoppen en het bedaren van den wind af te wachten, is hij doorgestoomd en de Kil uitgevaren, zich aldus begevende in het ruime sop, dat althans, onder zulk weder, geen vaarwater is voor eene dergelijke boot. Hij heeft het nog gebragt tot onder de Zuidwal, toen hij op de hoogte van de Koekkoekplaat onder de Hooge Zwaluw gezonken is. Door hulp van daar met eene boot verleend, zijn er nog een tiental personen gered; doch de overigen zijn allen jammerlijk verdronken.

De Belgische spoorweg-boot heeft zijne namiddag-dienst niet durven ondernemen, maar is aan de Moerdijk blijven liggen.

De Moerdijsche boot, *Cornelis de Witt*, heeft nog zijne gewone namiddagreis van de Moerdijk op Rotterdam kunnen volbrengen.

De overige booten tusschen Rotterdam en deze stad en hooger de rivier op varende, hebben allen, zoo ver wij weten, hunne reis volbragt, maar allen achterlijk in den tijd.

Hier ter stede heeft de storm groote schade aangerigt aan gebouwen en boomen. De loodsen der vlasfabriek zijn als spaanders in elkander gestort; overal zijn schoorsteenen omgewaaid, daken beschadigd en boomen ontworteld.

Het tafereel dat de moestuinen van Zwijndrecht opleveren is bedroevend. Alle moeskruiden en het aardappelenloof is zwart gewaaid. De veel belovende vruchtboomen aan de windzijde, zijn van bloesems en vruchten, ja van bladeren, beroofd. Het zoo prachtig in bloei staande koolzaad, heeft zijne bloemen verloren. Dat schoone tijdperk van prachtige bloei der heesters, dat wij nauwelijks ingetreden waren, is eensklaps afgebroken. Deze afwisselende kleurenpracht heeft plaats gemaakt voor een eentonig zwart. Het zal weken duren alvorens de groei zich weder eenigermate heeft hersteld, maar hoe velen zullen onherstelbare verliezen geleden hebben.

Colofon

"Swindregt Were" een naam die naast "Swijndregt Were" al vroeg genoemd wordt voor de Zwijndrechtse Waard, is een gezamenlijk periodiek van het Historisch Genootschap Hendrik Ido Ambacht en de Historische Vereniging Zwijndrecht.

Het blad verschijnt 2 tot 3 keer per jaar en wordt gratis aan de leden van de beide verenigingen toegezonden.

Redactie H.I. Ambacht:	Redactie Zwijndrecht:
J. Bezemer	drs. C.R. van den Berg
C. Lagendijk	A. van der Linden
J.F. Schouten	C. Popijus
	mw A.P. van Wuyckhuyse

Redactie-adres:

Prins Bernhardstraat 28, 3331 BR Zwijndrecht,
telefoon 078 - 194677
(tevens adres secretariaat Historische
Vereniging Zwijndrecht).

Secretariaat Historisch Genootschap
Hendrik Ido Ambacht:

L.J. Haenraets, Jan Luykenhof 14, 3341 GE
H.I. Ambacht, telefoon 01858 - 14074
Postgironr 440728.

Druk: Pro Patria Zwijndrecht.

De verkoopprijs voor losse nummers
bedraagt f 4,75.

De redactie is niet verantwoordelijk voor de
inhoud van de onder auteursnaam geplaatste
artikelen.

